

NAŠA MISEL

Leto I.

OMLADINSKI KULTURNO - POLITIČNI LIST

Štev. 10.

Izhaja štirinajstnevno

V Ljubljani, dne 15. aprila 1936

Celoletna naročnina znaša 18 Din

Ljubljana, 15. aprila 1936.

NA RAZPOTJU

Slabo znamenje je, če se moramo v nacionalni državi baviti z vprašanji, ki jih namenoma vzdržujejo na dnevnem redu samo najeti elementi, katerim ni v korist sloga in napredek našega naroda. Prav naš čas dobro služi temnim razdiralnim silam raznih smeri, ki, služec tujim interesom, cinično mečejo v diskusijo celo naše bistvo in proglašajo za »prazno besedo in brezsebno sanjarijo« ono sveto gonilno silo v nas, ki je edina uspešno usmerjala naš zgodovinski razvoj k največjemu našemu idealu: narodnemu uedinjenju v enotni državi. Iz istih razlogov skušajo te divergentne struje dati osnovo umetno gojenim »separatističnim nacionalizmom« s potvarjanjem velikih sinov našega naroda, čeprav jih je zgodovinska kritika vsled zadostne odmaknjenosti že objektivno ocenila in s tem obvarovala pred zlorabo. Vsak izrodek se povzpne do vrhunca: treba je ironizirati kulturni razvoj izvestnega dela lastnega naroda, proslaviti tujcu v korist preluo lastno kri in ugotoviti sledeče stanje v naši zemlji: »...evo strahovitog dokaza, da je konačno sve svršeno i završeno... Ostala je samo sila i mržnja kao regulator odnosa.«

Konkretno: predmet našega zanimanja in ocena je ona »hrvatska« intelektualna omladina, katere sovražno in anacionalno delovanje ima svojo najvernejšo efektivno sliko v »zagrebški ulici« in njenih »kulturnih podvigih«.

Daleč od resničnega razpoloženja širokih plasti hrvatskega dela našega naroda se je ona vtihotapila pod okrilje svojih navideznih duhovnih voditeljev Starčevića, Radića in Mačka, da nje in z njimi hrvatstvo skompromitira. Pregled njenega tiska nam dokazuje, da dobro razume svoj posel.

Proslava štiridesetletnice smrti doktorja Ante Starčevića je bila tej mladini najprimernejša priložnost, da globoko izpove svoj »hrvatski« nacionalizem, ki jej ni nič manj in nič več kot sinonim »hrvatske državnosti«. Z zlorabo osamljenih njegovih gesel je utesnila tega velikega Hrvata v svoj ozki programski okvir, kakor je reducirala Radićevo jugoslovensko in veslovansko razgledanost med Kolpo, Savo in Dravo.

Tudi mi dobro vemo, da je bil Starčević Hrvat, da je bil celo prevelik, fanatičen Hrvat. Toda prav na veliko hrvatstvu, izraženem v njegovih besedah: »...u Srbiji stanuje najplemenitiji del horvatskog naroda« in na baje Karadžićevih »Srbii svi i svuda«, je postavil Jovan Skerlić ugotovitev jugoslovenske miselnosti obeh, kajti vsaka trditev zase vsebuje priznanje naše narodne enotnosti.

Ne da bi se spuščali v podrobno analizo starčevićanstva, v katerem je našlo jugoslovenstvo tekmo svetovne vojne močnega zagovornika, čutimo zlaganost onega »hrvatskega« nacionalizma, ki se nanj opira. Z isto doslednostjo bomo nekoč doživeli, da bo istim elementom služil potvorjeni Strossmayer, če ne bo proglašen za renegata ali fantasta.

Pred nedavnim se je udeležil sestanka Udružene opozicije v Beogradu tudi gospod Miša Trifunović, kot zastopnik Glavnega odbora radikalne stranke. Ti razgovori so se vodili v smeri, da se ugotovi osnova za skupno delo bivših strank, ki so nastopile pri zanjih volitvah pod imenom Udružena opozicija in pa radikali, ki so se pod vodstvom g. Ace Stanojevića odcepili od JRZ. Poleg osnove za skupen nastop pa so bili stavljeni s srbske strani gosp. dr. Mačku konkretni predlogi, kakor se to zatrjuje, za rešitev notranje ureditve. S svojo odločitvijo prevzame g. dr. Maček in K.D.K. tudi polno odgovornost za naš nadaljnji notranjepolitični razvoj.

Našo politično zgodovino v zadnjem času moremo od 1931. leta do danes deliti na dva dela. Datum, ki ju loči, se ne sklada z dnevom nesrečne smrti Kralja, kljub temu, da je baš izprememba v osebi in pogledih tega zakonodajnega čimtelja osnova za razliko in delitev.

Dobo od 1931. leta moramo označiti v glavnih obrisih kot dobo, ki bi naj izvršila prehod iz avtoritativnega režima, zasnovanega s 6. januarjem 1929., v demokratično obliko vladanja. Ta prehod pa se je izvršil v izredno počasni meri, morda v želji, da ne pride do nezaželjenih pojavov, ki prerade spremljajo take izpremembe. Poleg tega počasnega prehoda pa je bila osnova te dobe tudi želja, da se politično življenje stisne v dve, kvečjemu tri velike, vsedržavne stranke. Nosilci oblasti v tej dobi pa so se ravnali po razumljivi želji, da si izgradijo večinsko stranko, ki jim bo tudi po prehodu v demokratičen režim osigurala vladno. Ta njihova težnja pa jih je često dovedla v nasprotje z osnovno idejo prehoda v demokracijo.

Poznamo importirani frankovski »nacionalizem«, ki z ironijo beleži stotletnico, ko je srbska žena prvič sedla z možem za isto mizo, in isto obletnico prve postelje v Srbiji. Poznamo pa tudi drugi, pristni hrvatski, Mažuranićev nacionalizem: »nit bi zato barbarim vezvali, što vi mroste, dok su oni spali!«

Mnogo boleznih anomalij smo doživeli v povojnem našem javnem življenju, nikdar pa nismo pričakovali, da se bo še tako prodana duša usodila z očitno naslado in ponosom spominjati datuma, ko je »hrvatska pukovnja« kot prva zasedla glavno mesto Srbije.

Ne da bi se dotikali še mnogih drugih miselnih gorastnosti teh ostankov naše suženjske preteklosti, ki prav tako obvladajo »zagrebško ulico«, kot so jo v času srbo-hrvatske koalicije, se vprašujemo, kje je dalekovidnost odgovornih predstavnikov hrvatskega ljudstva in avtoriteta državnih oblasti, da jih razgali in izkorenini?

Ker dvomimo, da bi zapadla temu zastrupljanju večina omladine Strossmayerjevega vseučilišča, verujemo v končno zmago treznosti in pravega hrvatstva, ki je bilo in ostane vedno sestavni del jugoslovenstva.

ki so ga vsled tega tudi gazili. Ta nedoslednost in že prej omenjena težnja po dveh ali treh strankah, je dovedla v našem notranjem političnem položaju do napetosti. Vsi, ki so se videli prisiljeni, da pridejo do političnega izraza šele v veliki stranki pa brez sredstev in moči, ki jih je nudila njih nasprotnikom oblast, so, kolikor je bilo mogoče, kazali svoje nezadovoljstvo. Njim so se pridružila stremljenja, ki so ali proti tej državi ali pa proti sedanjemu socialnemu redu v državi. Ta gibanja so s svojo večjo aktivnostjo tudi vtisnila svoj značaj vsemu nezadovoljstvu.

Takoj po smrti kralja Aleksandra je prvi čas izvrševala posle uradovanja dotedanja vlada g. Nikole Uzunovića. Od padea te vlade do danes imamo dva razdobja. Že prej omenjena nezadovoljnost in politična napetost se je skušala obkrožiti pomiriti, obkrožiti napačno in brezuspešno.

Prvi poizkus je volilna vlada g. Jevtića. Njo označuje posnemanje tujih, pokretov, ki so privedli do avtoritativnih režimov, ki so se naslanjali na dobro organizirano stranko in navdušenje širokih narodnih množic. Kakor so pa vsi ti masovni pokreti, organizirani od spodaj šele zavzeli oblast v državi ter so se torej bistveno razlikovali od tega poizkusa Jevtićeve vlade, je tudi ta vlada prevzela od teh tujih gibanj samo zunanji videz, ki je ostal prazen in brez vsebine. Mesto organizirane skupine in navdušenja množice je vlada skušala dobiti moralno legitimacijo z volitvami, ki jih je izvedla 5. maja lanskega leta. Izid teh volitev pa ni bil v nobenem skladu s pritiskom in sredstvi, ki so se uporabljala, tako da je bila vlada omajana. Povod za njen padeč je dal spor v vladi sami in ostavka dela ministrov.

Sledi vlada g. Milana Stojadinovića, finančnega ministra v Jevtićevi vladi. Ta vlada se je oslonila na tri bivše stranke, radikale, muslimansko organizacijo in SLS, za svoj program pa je napovedala izvedbo demokracije. V momentu svojega nastopa je brez dvoma uživala s strani Udružene opozicije izvestno toleranco, ker bi izvedba tega programa baš UO omogočila širše delovanje. Mesto programa pa se je začela snovati nova stranka JRZ. Časovno se skoro s tem pojavom sklada odmik g. Ace Stanojevića in Glavnega odbora. Skoro simbolično pa so zadnje spremembe in dogodki, ki so jih v vlado ponovno vstopil še del bivše Jevtićeve vlade, t. j. skupina gg. Djordjevića in Jankovića.

Če pogledamo obe razdobji, moramo reči, da v njih pravtako opazimo dve težnji, ki so bili lastni vladam do nastopa g. Jevtića. Imamo težnjo, da se utesni naše politično življenje v dve veliki stranki, kar je bilo celo oficijelno povdarjano, in pa izgradnjo večinske stranke od zgoraj. Skupna vsej dobi od 1931. je izredna počasnost v izvajanju demokracije, ki se stalno napoveduje. Ta počasnost je prišla v zadnji dobi v absolutno stagnacijo, kljub širokim pooblastilom, ki so si jih merodajni v ta namen pustili izglasovati. Novi pa so

pojavi, ki običajno spremljajo take prehode. Res je, da tudi prej opazimo nemire in nered, toda v volilni dobi in od tedaj pa vse do danes postajajo vse večji in češči in zavzemajo težje oblike, da postaja kaos reden pojav. To je nedvomno težek pojav in za njega bi morali odgovarjati vsi, ki ga s svojim nesmotrenim ravnanjem in zadržanjem povzročajo in dopuščajo brez izgleda na konec. Tako smo storili velik in posledic poln korak nazaj, ne da bi zato dobili na drugi strani kaj boljšega razen osebni izpremembe.

Dogodke na Hrvatskem moremo razumeti le pod vidikom, da smatrajo Hrvati svoj del Udružene opozicije kot narodni pokret, v katerem so združene vse frakcije od skrajne leve do skrajne desne, njih vodja pa je g. dr. Maček. Kako odločilno je bilo to gledanje na politične prilike nam pokaže dejstvo, da sta t. zv. klerikalna stranka in Katoliška akcija zavzeli svoje stališče napram vsem političnim dogodkom ločeno od njihovih posestim na Slovenskem, to so storili seveda v skladu z njihovo politično brezpomembnostjo na Hrvatskem, ko so se morale nasloniti na ogromno večino.

Iz zgorajega je razvidna tudi moralna odgovornost g. dr. Mačka za dogodke v Zagrebu in na Hrvatskem. Izzivajo in vodijo jih frankovci in komunisti, toda g. dr. Maček se ni ogradil od njih, niti ni uporabil svojega vpliva zato, da se omeji. Res je, da je HSS izvršila čiščenje v svojih vrstah, izločili so se komunistični in frankovski elementi, vendar moremo smatrati to kot ukrep, da se g. dr. Mačku osigura verna skupina pristašev, če bi prišlo do kakega razcepa med njim in ostalimi hrvatskimi deli Udružene opozicije. Spričo teh dejstev pa moremo tudi oceniti ves pomen zadnjih razgovorov v Beogradu. G. dr. Maček je od strani bivših srbskih strank postavljen pred alternativo, ali se loči od frankovcev in komunistov in pristane na pogoje za skupno delo, ki jih frankovci in komunisti vsled svoje ideologije ne morejo sprejeti, ali pa se solidarizira z njimi in prevzame tudi vso politično odgovornost za vse, kar se na Hrvatskem dogaja.

Danes doživljamo, da se morajo zmerni in pozitivni državljani ravnati po zakonih, ki niso demokratični, ko istočasno ekstremni in destruktivni elementi uživajo neko faksično demokracijo vsled uporabe sile in ustvarjajo kaos. To stanje je nevzdržno in tako razumemo te predloge g. dr. Mačku kot alternativo, ali se hoče izjasniti za demokracijo ali za kaos. Od njegove odločitve zavisi razvoj v bodoče.

Mi s tem razvojem nismo zadovoljni. Zadovoljni nismo vsled tega, ker ni v skladu z našo koncepcijo države. Zadovoljni pa tudi nismo, ker se pojavita pri reševanju največjih notranjih problemov v državi le dva, ni pa tretjega. Vendar pa je sedanje stanje takšno, da moramo smatrati za koristno, če pade odločitev za sporazum in rešitev, kakor moramo biti pripravljeni, na vse in tudi na žrtve ter borbo, če se Zagreb izjasni za kaos.

KDO JE GOSPODAR MAČKOVIH VRST?

Morda se danes ne govori o nobeni stvari toliko, kot o pokretu Kmetijske Demokratske Koalicije na Hrvaškem. Mnenja o njej so zelo deljena. Eni jo smatrajo za popolnoma lojalno in celo odlično politično akcijo. Drugi zopet, mečejo nanjo svojo anatemo, proglašajo jo za antidržavno in prevratniško.

Pomanjkanje informiranosti o stanju v K.D.K. vlada posebno v naših omladinskih vrstah. Zato smo se čutili dolžne, podati nekaj tozadevnih misli, ki niso nastale na osnovi vesti našega dnevnega časopisa in ljubljanskih govorov, temveč na osnovi proučevanja dogodkov na licu mesta, iz neposredne bližine.

Pri tem se bomo omejili v prvi vrsti na odgovor na stavljeno vprašanje, skušali bomo ugotoviti, katera skupina ima trenutno v tej koaliciji največjo besedo. Iz tega si bo potem lahko vsakdo sam ustvaril vse potrebne zaključke.

Moti se, kdor misli, da predstavlja Mačkovo gibanje na Hrvaškem neko v svoji notranjosti popolnoma enotno akcijo. Nasprotno. V njem so zastopane v nekaterih vprašanjih močno si nasprotujoče struje. To tudi dovajajo do čestih zelo ozkih konfliktov, ki ostanejo javnosti večinoma prikriti. Kajti vsi, ki so v senci Mačkove firme našli svoj prostor, se dobro zavedajo, da jim je potreben enoten pokret, da med masami ne smejo razvijati nikakega sektarstva, ako hočejo doseči svoj skupni smoter: ukinitve sedanjega političnega sistema in stavljanje nove državne ureditve na dnevni red. Do tu in edino v tem so si vsi edini. V ostalem pa obstojajo velike razlike.

Samostojna demokratska stranka

S.D.S. skupina, na čelu s Čehom Večeslavom Vilderjem, nekakim regentom in zaupnikom Svet. Pribečevića, predstavlja v tej heterogeni konstrukciji Mačkovega gibanja v političnem pogledu eno najbolj umerjenih, a v socialnem pogledu, vsaj po programu, eno najbolj naprednih struj. Izhajajoč s stališča, da ima nekdo o načinu naše državne ureditve lahko svoje mišljenje, ne bi mogli vsaj v programskem pogledu in osebah, ki stvar vodijo, očitati tej skupini antidržavnost. Sama S.D.S. smatra sebe kot nekaj kvas, čigar naloga je, paziti, da ne bi dr. Maček zaplaval v preveč ekstremne vode. Prav tako si je ta skupina na jasnem, da bo sedanja K.D.K., posebno pa Mačkovo gibanje samo, moralo po dosegih svojega edinega skupnega, že omenjenega smotra razpasti. Zato se tudi marljivo pripravljajo, da bo v bodočem parlamentu, v katerega bo vstopila v slučaju opozicijske zmage, lahko samostojno nastopala. Sam dr. Maček smatra S.D.S. za nekako predstavnicu prečanskih Srbov, medtem ko je položaj »vodje hrvatskog naroda« rezerviral zase. Če k temu dodamo, da vodje S.D.S. s simpatijami gledajo, ko se na njihovih shodih v srbskih vaseh (na Hrvaškem) vijejo srbske zastave, za razliko od Mačkovih shodov, kjer se vijejo izključno hrvaške, nam postane slika vladajočega dualizma še jasnejša.

Sama vloga S.D.S. v Mačkovem taboru je deloma že določena po njenem specialnem položaju, ki ga uživa kot v prvem redu srbska (prečanska) stranka, in po razmeroma slabem številu njenih pristašev. Zato njeni predstavniki vkljub vsej svoji agilnosti in dozdevni enakopravnosti ne igrajo nikake važnejše vloge in morajo končno vedno kimati tudi pri stvarih, s katerimi sicer ne soglašajo. Za razlago tega svojega položaja, ki postaja čisto preveč očitno, imajo izkonstruirano zelo lepo tolmačenje: saj vendar ne smemo radi malenkosti razbijati skupno fronto. Toda dogajajo se stvari, ki niso več malenkosti. S.D.S. se še nikdar ni javno odrekla svoje soglasnosti, obsodila razne klice, ki so padali po zagrebških ulicah, in nič čudnega ne bo, če bo nekega dne vkljub svojem programu izpadla kot služabnica njej nasprotnih idej.

V splošnem pa, kot smo že rekli, S.D.S. ne igra med masami nikake vidne vloge in temu primeru tudi njena moč v najtesnejšem Mačkovem krogu ne more biti tako velika, da bi prihajala v poštev kot odgovor na v naslovu stavljeno vprašanje.

Frankovci

Antipod dosedaj obravnavani S.D.S. predstavljajo frankovci, gospodarji zagrebške ulice, najvažnejšega faktorja za ustvarjanje hrvaškega javnega mnenja. Njihov program lahko brez skrbi krstimo za antidržavnega. V političnem pogledu predstavljajo levo krilo (največ zahtevajo) Mačkovega gibanja, medtem ko so v socialnem pogledu precej reakcionarni.

Frankovstvo samo namreč nikdar ni bilo lastnina širokih narodnih mas, temveč v prvi vrsti vase zaprt »gospodarski pokret« frankovskih slojev in mladih fičfirčev. Saj njegovi pripadniki še danes tu pa tam nosijo francjozevske brade in dvigajo nosove na račun svojih plemiških naslovov.

Toda po krivdi, to podčrtavamo, raznih režimov, a v prvi vrsti samih opozicijskih skupin (S.D.S. in H.S.S.), ki so posegle za narodu najlažje dojemljivimi parolami svobode, hrvatstva in antisrbjanstva, je njihova vloga, če že ne oseb, pa vsaj njihove miselnosti, silno zrasla. »Slobodna Hrvatska« je alfa in omega njihovega programa. Kaj bo potem, s tem si ne razbijajo glave.

Predno nadaljujemo, je potrebno neko pojasnilo. Socialna vprašanja razen demagoškega izrabljanja besede »seljak« in vsega, kar je z njo v zvezi, ne igrajo v današnjem političnem življenju na Hrvaškem skoro nikake vloge. Težišče je položeno na čisto politične probleme. Zato tudi lahko tako lepo prosperirajo frankovci s svojo čisto politično frazeologijo.

Zaenkrat se nahaja v frankovskem programu ena edina stvarna, otipljiva točka: rušitev obstoječega stanja, rušitev vsake avtoritete, da bi se na ta način dosegli oni potrebni predpogoji, kateri bi zahtevali novo ustvarjanje, ob čigar priliki bi frankovci potem stavili svoje, najbrže zelo različne, a vsekakor ekstremne zahteve. Ta njihova negativistična ideologija je privabila v njihov krog veliko število komunistov, ki, sledeč poveljem Kominterne: vnašajte kaos! rušite! zavestno, brez vsake sentimentalnosti izrabljajo nastali položaj v svoje posebne svrhe. Da ne bi ta trditve izgledala izmišljena, bom dodal, da je ob priliki zadnjih občnih zborov v raznih akademskih popolnoma hrvaških klubih prišlo do dvojnih list: frankovskih in komunističnih. Frankovci so potem na lastnih tleh zmajali v večini slučajev le s par glasovi večine. To je med omladino. Kakšna pa je situacija na ulici, bo ob priliki raznih demonstracij lahko vsakdo sam videl. Toda trenutno se komunistična in frankovska akcija vsaj na političnem področju popolnoma krijeta, kar daje frankovcem tem večjo moč in sposobnost za izrabljanje ter zapeljevanje mas.

Dr. V. Maček

Na tej od frankovcev podpihovani žerjavici sedi »gospodin pretsednik« dr. Vlatko Maček, Slovenec v hrvaški obleki in z zagrebško mentaliteto. Njegov položaj nikakor ni zavidenja vreden. V glavnem umetno in iz taktičnih razlogov ustvarjena veličina mora paziti in spretno lavirati med svojimi tako različnimi prijatelji in sodrujniki.

Dr. Maček in njegovi sodelavci so bili oni, ki so do skrajnosti izrabljali parole svobode, hrvatstva, antisrbjanstva itd. Danes, ko vidijo, kam je to pripeljalo, da se ne ruši samo politični sistem, kot so oni hoteli, temveč tudi javni mir in sigurnost, bi se radi nekoliko umaknili. A tega ne morejo. Množice, vzgojene z mističnimi, demagoškimi in strupenimi parolami, so se nanje privadile in navezale. Čim bi g. Maček te parole preklical, bi postal v obeh mase izdajalec lastnega programa: Ulica bi si izbrala drugega voditelja, čigar ime se že danes vsak dan pogosteje, pogosteje nego Mačkovo, javlja na njenih ustnicah.

Pravijo, da je H.S.S. in z njo dr. Maček državotvoren faktor. Verujemo. Toda zakaj nima dr. Maček toliko poguma, da bi vstal in raznim razgrajajem povedal, da ne soglašajo z njihovim delom? Zakaj molči in na ta način jemlje na sebe vso odgovornost za sedanje destruktivno vzgajanje mas, posebno omladine? Saj njegova grupacija trenutno ni sposobna prevzeti v roke oblasti, tudi ako bi ji to ponudili, kajti mase pristašev, navajene na razbijanje, podpihovane na maševanje, bi v trenutku sproščenosti znale napraviti taka dejanja, ki se ne bi skladala z dostojanstvom niti politično vsaj napol zrelega naroda. Moti se, kdor misli, da bi v slučaju potrebe zadostovala za vzpostavitev miru in likvidacijo sedaj v masi vladajočih instinktov gola Mačkova beseda. Ko masa sprejme neko vero in začuti svojo moč, se mora najprej izživeti in šele potem je dostopna za dokazovanje. Kdor bi jo hotel ustaviti, predno dospje do takega stanja, bi se moral služiti s sredstvi, s katerimi si pa g. Maček kot nosilec svobode najbrže že prvi dan ob nastopu svoje vlade ne bi hotel mazati rok. Ni glavno priti na oblast. Za oblast je treba biti pripravljen, pripravljene morajo biti vse vrste tvojih pristašev, na katere se boš moral naslanjati ob priliki izvajanja svojega programa.

Tak pa še ni Mačkov pokret niti od daleč, tega se mora tudi sam dobro zavedati. Zakaj torej g. Maček in njegova intimna okolica ne skuša izpremeniti kurza, vnesti v svoje vrste malo več resnosti in reda? (Seveda, ako je gospod Maček za Jugoslavijo. To pri teh svojih izvajanjih predpostavljamo.)

Kdo odloča?

V vsakem pokretu je v trenutku njegovega vrenja vedno prevladalo radikalno krilo. To nam potrjuje zgodovina vseh dosedanjih revolucij. Tega radikalnega krila pa v Mačkovem pokretu ne predstavlja H.S.S., temveč frankovci. Ali je potem kaj čudnega, da imajo pri masi oni največ uspeha, da njihova miselnost prodira in je v glavnem že pridobila celo omladino H.S.S.-e, takorekoč Mačkove stranke. Tudi to svojo trditve bi lahko podprli s konkretnimi dokazi, a s tem bi svoja že itak dolga izvajanja preveč raztegnili.

Sami frankovci smatrajo danes Mačka za nekakega svojega ujetnika, ki mu je dovoljeno samo previdno molčati in soglašati, kajti v nasprotnem slučaju bi ga zagrebška ulica takoj detronizirala.

H.S.S.-ovci pravijo, to je samo Zagreb, vasi pa so naše. Toda poznavalec prilik trdijo, da to ni baš tako sigurno. Tega se najbrže boji tudi sam g. Maček, slavnostno okrašena firma, viseča na zelo nesigurnem in izdajalskem zidu. Zato molči, ker ve, da bi ena sama nepravilna beseda mogla povzročiti padec njegove zvezde in odkriti labilnost vsega tistega pokreta, kateremu edino voditeljevo ime in možnost, da si vsakdo na svoj način tolmači še nikdar izraženo mišljenje svojega šefa, daje neko kompaktnost.

ZA ŠTRAJK ALI PROTI ŠTRAJKU?

Zaklenjena vrata na ljubljanski univerzi so morala čuvati naše najvišje prosvetno svetišče. Čuvati so ga morala zato, ker se nekateri akademiki niso zavedali svojega akademskega dostojanstva. Na univerzi mora vladati svoboda mišljenja, svoboda govora.

Nova tehnična uredba je ravno te dni stopila v dejansko veljavo. Akademiki-tehniki so živo občutili, da so izpitni roki v tej uredbi prekratki. Razumljiv je njihov odpor. Nerazumljivo pa je postopanje našega tehničnega dekanata. Ali ni bila njegova dolžnost, da je takrat, ko se je uredba izdelovala in v momentu, ko je on nanjo v celoti pristal, poučil tehnike o vsebini njihove uredbe? Zakaj so pa drugi dekanati tehničnih fakultet v državi to lahko storili! Ali niso univerzitetne oblasti poklicane zato, da tolmačijo na merodajnih mestih želje svojih slušateljev? Žal prepozno je naš tehnični dekanat sporočil svoje, sedaj spremenjeno mnenje na merodajna mesta. (To se je zgodilo 24. III. t. l. Op. ur.) Upamo pa upravičeno, da se bo tehnikom ustreglo s tem, da se za enkrat izpitni roki podaljšajo.

Vsi akademiki občutimo danes asocijalnost plačevanja šolnin in taks. Pridržujemo državi, da je ona tu upravičena do svojih dohodkov saj jo stane letno vsak akademik v Ljubljani 6.400 dinarjev. Država pa se mora zavedati, da ni v njenem interesu, če se najboljšim in hkrati najbednejšim študentom onemogoči radi šolnin in taks vsako študiranje. Šolnine in takse naj se izpremenijo. Določiti se mora pravična socialna lestvica plačevanja.

Vse te in ostale stanovske kot strokovne zahteve pa bomo akademiki skupno z univerzitetnimi oblastmi proučili in zahtevali, da jih na merodajnih mestih takoj realizirajo. Slišali smo našega rektorja, ko je govoril o medsebojnem zupanju in sodelovanju. Doslej tega nismo opazili. Želimo pa si zato tem bolj takšnega dela v bodoče. To bo največja garancija, da bomo uspeli v svojih zahtevah.

Slišali smo pozive nekkih akademikov o solidarnosti borbe (s štrajkom!) z vsemi akademiki v Jugoslaviji. Kakšna je to solidarnost, ki si jo nekateri predstavljajo v štrajku? Borba ljubljanskih akademikov je in bo morala ostati nepolitična. V Zagrebu pa izjavljajo sami voditelji štrajka, da je njih borba, politična borba hrvaškega naroda. Samo

Toda če je vloga g. Mačka sedaj samo neugodna, se z veliko naglico bližamo temu, da postane tudi nelepa. Kajti, ako je g. Maček res državotvoren, potem je sedaj skrajni čas, da obsodi one ekstreme, ki, pljuvajoc na osnovne temelje države, vodijo svojo akcijo pod njegovim patronatom (dosedaj še nikdar preklicanim) s peklensko natančnostjo, poskušajoč, kako bi uničili vsako možnost sporazuma in sodelovanja vsega našega naroda, kako bi podminirali vse, tudi najnedotakljivejše temelje Jugoslavije.

Toda g. Maček tega do danes še ni napravil. Skrbno čuva svoj položaj »vodje naroda«, noče se zameriti niti na levo niti na desno. Tega ni napravila niti S.D.S., vsaj na način, da bi javnost to opazila, da bi bil vsak nadaljnji sum neutemeljen.

Naš narod ima lep pregovor: »Kdor molči, ta pritrdi.«

Zato tudi smatramo, da nosi ves Mačkov tabor, solidarno, odgovornost za sedanjo vzgojo hrvaških množic.

Molka v tem slučaju ne moremo sprejeti kot nekaj taktičnega, temveč vidimo v njem kvečjemu cinično zatajevanje lastnega mišljenja ali pa kapitulacijo lastne struje pred tujo, močnejšo.

Zelo radi bi videli, da se izkažejo naši zaključki kot zmotni in črnogledi. Morda bo v kratkem kaka gesta g. Mačka »razčistila situacijo« in nas veselo presenetila. Toda sigurno nobeno mesto v Jugoslaviji nima za svojo pokrajino takega pomena in ne služi kot merilo njenega mišljenja, kakor Zagreb. Tam smo kontrolirali srčni utrip in mislimo, da se nismo zmotili.

poglejte kako izzvene demonstracije med zagrebškim štrajkom! V takih prilikah se ljubljanski akademiki ne smemo in tudi ne moremo z zagrebškimi solidarizirati.

Razni agentje so med najrazličnejšimi vestmi trosili tudi to, da je v Beogradu solidarnostni štrajk. A tam ga ni bilo in ga tudi ne bo. Kako je sedaj s to solidarnostjo? Celo naši zagrebški kolegi so izprevideli, da je najboljša njihova rešitev v tem, če bodo po Veliki noči začeli z normalnim delom na univerzi.

Morda je bil upravičen pardnevni štrajk. Upravičen v toliko, da se vsa javnost zopet zainteresira za naša akademsko-stanovska vprašanja.

Na delu pa so antidržavni elementi, ki žele naš demonstrativni in hkrati manifestativni štrajk izrabiti v svoje namene. S štrajkom se ne rešujejo akademsko vprašanja, z njim se, če je dolgo trajen samo vse ruši. S štrajkom študent škoduje le samemu sebi. Univerza je zaprta, izpitov ni, delo se zaustavi, a roditelji morajo vkljub temu brezdjelju svoje otroke finančno podpirati. Ali ni ta denar izgubljen? Kje pa je sedaj socialnost? V javnosti pa se stvarja mnenje, da študentje, ki so željni štrajka ne morejo biti istočasno željni dela.

Akademiki se moramo zavedati svojega stanja. Naš stan zahteva akademsko dostojanstvo in akademsko borbo. Pridržujemo h konkretnemu reševanju naših potreb. Sestavimo svoje predloge z utemeljitvijo ob pravem času. Ne plašimo se dela. Od univerzitetnih in kompetentnih državnih oblasti zahtevamo, da ne bo njih »sodelovanje na bazi zupanja« le fraza in uspavalno sredstvo.

Pozdravljamo inicijativo beograjskega rektorja dr. Čorovića za bližnji stanek zastopnikov univerzitetnih oblasti in vseh akademikov v Jugoslaviji. Želimo, da bi kmalu lahko skupno vsi svoje zahteve konkretizirali v obliki posameznih zakonov in jih preko ministrstva prosvete predložili Narodnemu predstavništvu v odobritev.

Po Veliki noči pa zopet vsi složno na delo, da dokažemo svojo resnost in upravičimo nade, ki jih na nas akademike naš narod stavlja.

O. M.

PORAVNAJTE NAROČNINO!

FAŠIZAM U JUGOSLAVIJI

Pretpostavimo da u Jugoslaviju doputuje stranac koji nikako ne poznaje naše prilike, koji pojma nema o našim političkim ljudima i političkim odnosima. Da bi se upoznao sa svim tim, uzeće u ruke naše novine i tu naići na stalno ponavljano konstataciju da normalizovanje prilika u zemlji zavisi od volje i odluke izvesnog »vodje« izvesnog »naroda«. Volja tog »vodje« se poštuje kao sveta, njegove se reči mere kao zlato, u njima se pronalazi dublji smisao, svaka njegova izjava je otkrovenje za zapanjeno javnost. Njegovo sedište, neko malo selo u Hrvatskom Zagorju, obavljeno je svetiteljskim nimbom, delegacije pobožnog naroda odlaze onamo kao na hodočašće. Naš će stranac zaključiti, sasvim opravdano, da je pokret koji vidi taj »vodje« običan fašistički pokret, da je g. Dr. Maček »führer« ili »duce«.

Odmah da se razumemo: mi, ovde, fašizam ne napadamo a niti ga zagovarujemo. Konstatujemo samo činjenicu da je pokret g. Mačeka, u srži, pokret koji se ne razlikuje od pokreta bilo kojeg drugog fašističkog vodje. Pripovetke o demokratiji, koje iznose njegovi »opunomoćeni poklisari«, obzirom na papski položaj, koji zauzima »vodje«, toliko su smešne da se moramo čuditi kako odrasli ljudi mogu da igraju toliko glupu ulogu. Šuplje fraze o »slobodi« i o drugim demokratskim rekvizitima gube i svoju iluzornu vrednost ako se smeju propovedati samo po prethodnom odobrenju »vodje«. Smatramo da se na našoj političkoj pozornici još nikada nije izvodila demokratska komedija sa manje duha. Mi smo već i žabe gutali ali

nam još niko nije tvrdio da je katolička crkva demokratska i liberalna ustanova iako svaki katolik mora da veruje u nepogrešivost pape.

Iznenadjenje pa i smeja je u našoj javnosti, sasvim opravdano, izazvala izjava g. Hodjere da je on uvek bio za demokratiju. A kada poklisari hrvatskog pape gromoglasno zahtevaju »punu demokratiju«, onda u tome niko ne vidi izistinsku komediju koja će, nadamo se, jednoga dana naći svog Rablea.

Teorija i praksa su dve stvari, kao što je poznato. I Napoleon je, u svojim memoarima, pred kraj svog života tvrdio da mu je uvek lebdelo samo jedan, uzvišeni, cilj pred očima: stvaranje Sjedinjenih evropskih država. U praksi se to pokazalo tako da je poklao nekoliko generacija tih budućih sjedinjenih Evropljana. U teoriji, g. Maček »ljubi« demokratiju i želi da ostvari, pomoću nje, sjedinjene jugoslovenske države. U praksi, on je bog otac lično, i u Zagrebu se proliva krv po tim demokratskim načelima. Naravno, najlakše je nad proličenom krvlju prati ruke. »Ja to nisam želeo, ja to ne odobravam« (kao Napoleon!). A šta gospodin želi i šta gospodin odobrava? On želi gradjanske slobode i odobrava demokratske metode (ovamo ćemo staviti tri uskljenika iz dubokog ubedjenja: !!!).

Zasada, lepo, gosp. Maček propisuje cenu stoci (kojih svaki seljak ima da se pridržaje, pod pretjom golemih batina). Samo, izlaze neki leci u Zagreb gde se izraz »stoka« upotrebljuje i u izvesnom širem značenju. Ako stvari budu ovako išle dalje, jednog dana ćemo čuti kako i cene dobijaju to šire značenje.

Danas ima more idiota i umno zakržljalih individua po našoj zemlji koji u svakom rodoljubu vide »fašistu«. Jasnno da sa njima nema smisla razgovarati tako kao i sa normalnim ljudima: ali bi im trebalo, sasvim blago (jer, lude ne treba dražiti), šapnuti na uho da svoje napade upute na pravu adresu, na adresu g. Mačeka, naime.

Dakako, pokret koji u sebi sadrži heterogene demente koliko Mačegov, nije u mogućnosti da izradi svoju jasnu ideologiju. Medjutim, najradikalnije krilo, krilo po kojem se, uprkos svih umirujućih izjava, sve više procenjuje ceo pokret, frankovci, dakle, mlate oko sebe svim frazama koje odlikuju ekstremno nacionalistički pokret. Štaviše, oni

jasno naglašuju i momenat rase, priznaju u istoriji samo »rasno čiste« Hrvate. Tako, naprimer, iz njihove »istorije« su brisani Strosmajer i Gaj. Prvi zato što je bio — Nemač, a drugi zato što je bio — Čeh!!! Ne, g. Vlatko Maček, poreklom Slovenac, još nije brisan iz njihove istorije.

— Nama, najzad, može biti sporedno kako g. Maček misli da spase »hrvatsku domovinu«. On će je »spasavati« sve do tle dok sebi ne spase kakvu meku stolicu, to je jasno. Ali, dok se to ne dogodi, on će neprekidno nizati slavne reči o demokratiji i slobodnom narodu. Na taj dobar vic smo hteli da upozorimo našu javnost. U ova sumorna vremena, hteli smo da ukažemo na ljude koji se nesebično trude da unesu malo veselosti u naše duše. A da se vic ne pretvori u tragediju već će se neko pobrinuti, nadamo se.

Z NAŠIH UNIVERZ

DELO JUGOSLOVANSKEGA
AKADEMSKEGA PODPORNEGA
DRUŠTVA U LJUBLJANI

Prinašamo poročilo o dosedanjem delu Japd po informacijah, ki nam jih je dal na razpolago gosp. Lev Starin, cand. iur., podpredsednik.

Jugoslovensko akademsko podporno društvo se je ustanovilo pred poldrugim letom. Predsedstvo je takoj blagohotno prevzel g. prof. dr. Král. Namen društva je bil in ostane, ob složnem sodelovanju delegatov vseh društev, vsaj delno pomagati vsem onim, ki so podpore potrebni — brez razlike. V preteklem letu je torej dobivalo hrano stalno cca. 30 tovarišev, razen tega pa jih je mnogo dobilo perilo itd. Za tekoče leto razpolagamo z precej natančnimi številkami:

Hrano dobiva redno okoli 70 tovarišev, od teh 11 celodnevno, v raznih kuhinjah, največ pa v Ljudski. Denarnih podpor je bilo dosedaj približno za 10.000 Din, poleg tega pa je obskrbljeno z obutvijo 5 tovarišev, okoli 30 z nogavicami, srajce in ostalo perilo je dobilo 70 tovarišev, eden pa nekompletno obleko. Poleg tega je dobilo nekaj medicincev, tehnikov ter tovarišic blago za delovne plašče. Nadalje obskrbuje Japd nekaj tehnikov z risalnim papirjem.

Akademski urad dela, Aud, ki je sekucija Japd, pa je preskrbel okrog 30 tovarišem instrukcij odnosno zasluzka.

Jasno je, da ne bi bilo teh ogromnih števil, če ne bi društvo imelo stalnih podpornih članov, predvsem pa so to gg. univerzitetni profesorji, od katerih sta dva v odboru (g. dr. Král, predsednik, in g. dr. Polec, predsednik revizijskega odbora). Posebne naklonjenosti pa je Japd deležno s strani gospoda rektorja dr. Samca. Pripomniti je treba, da tudi banovina polaga vso važnost na Japd in da ga stalno podpira.

V društvu so nadalje zastopniki vseh strokovnih in kulturnih društev, kakor so jih društva sama delegirala.

Največ podpirancev je onih, čijih starši so kmečkoga stanu, potem delavci in državni oziroma privatni uslužbenci.

DELEGACIJA LJUBLJANSKIH
AKADEMIKOV U BEOGRADU

Medstrokovni odbor je poslal štiričlansko delegacijo, ki jo je vodil naš odgovorni urednik, v Beograd, da na merodajnih mestih zainteresira odgovorne činitelje za številna akademska vprašanja. Delegacija je obravnavala sledeča vprašanja: šolnina, takse, obča univerzitetna uredba, uredba o združevanju slušateljev univerz, fakultetne uredbе, zlasti tehnična, krediti za anatomsko predavalnico, najemnina za rudarski odedlek, hidrotehnični institut, kemični institut, Univerzitetni zdravstveni fond, cenzura akademskega tiska in z mnogimi od teh vprašanj tako tesno zvezano — dotacijo naši univerzi.

Kot vidimo, je imela delegacija mnogo posla, saj gornja vprašanja so skoro vsa, ki so danes najbolj pereča.

Delegacija je podrobno poučila slovenske senatorje o poti. Le žal da gg. senatorji niso mogli že v proračunski razpravi v senatu nekatera izvajanja delegacije iznesti. Bili so prepozno obveščeni, bodo pa ob vsaki priliki s svojimi najboljšimi močmi podprli zahteve ljubljanskih akademikov. (Nekaj teh zahtev je vseštudentovskega značaja, na primer šolnine in takse, obča univerzitetna uredba — op. ur.)

Vodja delegacije je bil sprejet pri gospodu rektorju dr. Čoroviću. Posebno važna je izjava gospoda rektorja, da bo on tekotom meseca aprila sklical konferenco, na kateri naj bi sodelovali zastopniki univerzitetnih oblasti in zastopniki akademikov iz vse Jugoslavije. Na tej konferenci naj bi izdelali sku-

Dr. Stojadinović:

... Dokler se strasti v našem javnem življenju popolnoma ne pomirijo, je treba še počakati s predložitvijo tega zakona (tiskovnega namreč — op. ur.).

Dr. Korošec:

... Dokler se strasti v našem javnem življenju popolnoma ne pomirijo, je treba še počakati s predložitvijo tega zakona (tiskovnega namreč — op. ur.).

Cenzura v pravem pomenu besede sploh ne obstaja. Tako zvana predcenzura je le na korist listov.

Kar se pa tiče izvrševanja zakona o tisku, je od prihoda sedanje vlade nastopilo znatno olajšanje ...

(»Jutro«, 27. III. 1936.)

KULTURA

JUAREZ IN MAKSIMILJAN

(Premiera u ljubljanski drami dne 1. aprila 1936.)

Drama »Juarez in Maksimiljan« predskikanskega cesarja Maksimiljana, čelstavljaja iztrgane liste iz zgodovine meveka, ki se je vse svoje življenje boril, čeprav v svojem bistvu plemenit človek, za uveljavitev svoje vladavine in za priznanje med Meksikanci. Nasproti mu stoji mrzli Juarez, ki s svojo čudovito razumnostjo in neprekosljivimi vojaškimi zmožnostmi usmerja zgodovino uzurpatorskega Habsburžana na pot, ki edina odgovarja časti in zavesti meksikanskega plemena.

Werfelova drama »Juarez in Maksimiljan« je politična drama, zgrajena na nešteti nasprotjih in zapletljajih, na križajočih se interesih ljudi, ki hočejo uveljaviti svoj vpliv in si utrditi svoje položaje. Temelji za to graditev pa so različni: Maksimiljan gradi na zgodovini svojih prednikov in na slavi svojih sodobnikov, Juarez pa na prirodnih pravicah svojega plemena. In tu, v tej zgrešeni osnovi, na katero gradi Maksimiljan, je osnovan že tudi njegov usodepolen konec, z njegovo smrtjo, s katero se zaključuje tudi osrednji konflikt drame.

To bi bila kratka vsebina drame, ki po svoji umetniški vrednosti še zdaleka ne dosega ostalih del, ki jih je imela naša drama na letošnjem repertoarju. Vsi nešteti zapletljaji ne morejo dvigniti gledalca preko vsakdanjosti oseb in usode, ki spremlja nastopajoče ljudi,

pa tudi zgodovinski dogodki, ki jih vsebuje drama, ne spadajo v današnji čas.

Vse te nedostatke Werfelovega dela pa je zakrila umetniška na višku stoteča igra in posrečena režija, ki nam je nudila užitek vsaj u občudovanju naših odličnih igralcev.

O POMENU IDEJNIH TEČAJEV
ZVEZE KULTURNIH DRUŠTEV

ZKD priredi vsako leto idejni tečaj. Ti tečaji so namenjeni v prvi vrsti mladim podeželskim prosvetnim delavcem in vodilnejšim članom nacionalno-kulturnih društev, včlanjenih v Zvezi.

Letošnji idejni tečaj se je vršil od 4. do 6. aprila ob številni udeležbi agilnih fantov različnih poklicev. Prihitei so iz bližnjih pa tudi iz najoddaljenejših krajev polni zanimanja za nove misli in poglobitev svojega znanja.

Zelo razveseljivo je bilo letos tudi dejstvo, da so odlična predavanja zanimivega in skrbno sestavljenega ciklusa posečali v prav lepem številu tudi akademiki.

Važni in potrebni so taki tečaji še prav posebno danes, ko živimo v dobi meglenih moralnih vrednot in prerajanja ljudske kulture in družbe, v dobi, ki je zlasti za mlade generacije velikega psihološkega in socijalnega pomena. Zelo pomemben pa je bil letošnji idejni tečaj, mogoče najpomembnejši, odkar je postavljen temelj tej kulturni instituciji pokojni veliki voditelj in njen ustanovitelj dr. Gregor Žerjav. Pomemben je bil prvič zato, ker so predstavljal tako predavatelji kot tečajniki

skoro homogeno novo mlado generacijo, generacijo, ki je dozorela v svobodni Jugoslaviji in v svobodi izkristalizirala svoje pojme o kulturnih in političnih nazorih. To je važno dejstvo preko katerega se ne more in ne sme iti. Dozorel je novi rod. Ta rod je zmožen in pripravljen prevzeti najtežje naloge, bremena in odgovornosti sedanjega in bodočega življenja. Drugi vzrok, ki daje poseben pomen letošnjemu idejnemu tečaju pa je ta, da se je vršil v dobi, ki nikakor ni naklonjena programu in težnjam ZKD. Poleg gospodarskih in socijalnih neviht se v zadnji dobi zbirajo nad našo domovino še drugi temni oblaki.

In prav radi takih prilik je posebno važno, da mladi ljudje neustrašeno in jasno pokažemo moč in globino jugoslovenske ideje in nacionalne miselnosti, ki sta najjače jamstvo močne in zedinjene Jugoslavije. Te misli in ideje pa širijo in sejejo na najplodnejša tla nacionalni prosvetni delavci na deželi.

Poklicno delo vsakega človeka je le del njegovega življenja; važno je predvsem za njegov fizični obstoj. Pravo dušo in karakteristiko njegove osebnosti podajo delo izven poklica — udejstvovanje v kulturnih, gospodarskih in stanovskih organizacijah. Potom organizacij posveča poedinec uspehe svojega dela tudi širši družbi — svojemu narodu. Udejstvovanje v društvih oblikuje in kuje usodo vsakega naroda. Zato je posebno važno, kakšni so ti oblikovalci, kovači usode in orači kulturne ledine med narodom na deželi, kajti z njihovim delom prihajajo ideje do življenja in pravega smotra tudi v najoddaljenejših in najskrtejših kotičkih naše lepe zemlje. Zato vrši ZKD s prirejanjem idejnih tečajev, na katerih vzgaja mlade javne delavce, najvažnejšo misijo poleg drugih resnih vzgojnih nalog, ki jih opravlja med narodom.

Prizadevanja mladih javnih delavcev in mladine sploh pa morajo stremeti vedno k izpopolnitvi in napredku. Mlad človek se ne sme zadovoljiti z dedščino. Graditi mora naprej in se na trdnejših temeljih kot starejši naši voditelji, ki so od borb že izmučeni in se danes ne morejo znajti več na pravi poti. Za bodočnost odgovarjajo mlade generacije. Te so osvobodjene starih strankarskih intrig in osebnih razprtij osivelih voditeljev, ki tolikokrat okužujejo ozračje in ga polnijo z eksplozivi. Primerna skrb mladine mora biti sloga v lastnih vrstah; le v slogi bo zmagovala v borbah za novimi zmagami in uspehi.

Pri širjenju složnega programskega nacionalno-kulturnega in tako tudi zdravega političnega dela med našim narodom pripadajo ZKD velike zasluge in odlična vloga. Sama in preko svojih okroglih prosvetnih odborov, ki jih letos ustanavlja, pa mora pristopiti še k sistematičnejšemu vzgajanju našega naroda. Postati mora nujna potreba našega podeželskega in mestnega prebivalstva in vršiti misijo duhovnega preporoditelja in zdravnika. To bo dosegla le, če bo upoštevala vse možnosti in pridobitve, ki omogočajo čim trdnejši in čim živahnejši kontakt centrale s posameznimi društvi in vodilnimi sodelavci ter preko njih z narodom.

pen načrt za vsako posamezno vprašanje. Ta načrt bi se naj v obliki zakona predložil Narodnemu predstavništvu v takojšnji odobritev. Tako bi se vpliv vsakokratnega režima na univerzitetne probleme izoliral, ker bi se odslej vse akademske zadeve reševale s posebnimi zakoni in ne v finančnih zakonih in posameznih uredbah.

Delegacija je bila sprejeta tudi pri gospodu dekanu beograjske tehnike. Sprejemu, ki je bil jako zanimiv, sta prisostvovala tudi dva profesorja. Tehnično uredbo so strokovnjaki z vseh naših tehnik delali polna štiri leta.

Beograjski so predlagali sprejemni izpit pri vstopu na tehniko. Pri tem pa naj bi stara uredba ostala v celoti v veljavi. Ta predlog je v Zagrebu in Ljubljani naletel na odpor in zato je Beograd sestavil, upoštevajoč želje Ljubljane in Zagreba, novo uredbo. Pred končno redakcijo te uredbe so se vršili številni sestanki med zastopniki vseh naših tehnik. Študentje pri tem niso sodelovali. Gospod dekan beograjske tehnike ugotavlja, da so bile vse želje Ljubljane vnešene v novo uredbo. Ugotavlja, da so novo tehnično uredbo vsi naši tehnični dekanati sprejeli *sporazumno* in jo predložili ministrstvu, ki jo je v celoti sprejelo. Ministrstvo stoji na stališču, da toliko časa ne bo spreminjalo posameznih fakultetnih uredb, dokler ne bo soglasnosti za kakšno novo uredbo med prizadetimi dekanati. Ta soglasnost tehničnih dekanatov za novo tehnično uredbo je bila na zunaj manifestirana z brzojavnimi čestitkami Ljubljane in Zagreba Beogradu, ko je nova tehnična uredba izšla v Službenih novinah.

Po mnenju beograjskih profesorjev na tehniko, je nova uredba sicer stroga, a koristna, ker preprečuje predolgo študiranje in tratenje časa vsakemu tehniku, ki za tehnični študij ni nadarjen. Beograjska tehnika smatra uredbo za uspeh in vztraja neomajno, da se ta v praksi izkaže. Posamezni členi se bodo tekom let sigurno spremenili. Sedaj pa tudi fizično ni mogoče uredbe ukiniti. Zakaj pa ni Ljubljana zahtevala za sebe še več, ali pa kakšne spremembe takrat, ko se je uredba predelavala in predno so na njo pristali? Zakaj pa niso ljubljanski profesorji ob pravem času počuli študente, kaj se vse pripravlja? Obtožajo razne teorije o novi tehnični uredbi, a praksa bo prikazala, v koliko so upravičene ali ne.

Delegacija je svoje zahteve izročila tudi gospodu šefu kabineta gospoda notranjega ministra Sorejeta je bila tudi pri g. ministru Mihi Kreku. G. minister je doslej dobil le zahteve, ki se tičejo tehnične uredbe, o ostalih zahtevah ni dobil nobenih podatkov. Vse finančne zadeve je delegacija prepozno predložila. V bodoče naj v vsaki akademski zadevi predložimo dvojce: a) konkretno željo in b) utemeljitev. Postopanja ljubljanskih akademikov v Beogradu niso pričakovali, kajti povod za štrajk so stvari, ki so že starejšega datuma. Na merodajnem mestu ni bilo nobene zahteve.

Gospod prosvetni minister radi zaposlenosti v senatu ni sprejel delegacije. Sprejel jo je pomočnik prosvetnega ministra g. Kovačević. Gospod pomočnik je pojasnil, kako je prišlo do nove tehnične uredbe. Njegova tozadevna izvajanja se strinjajo z izpovedbami gospoda dekana beograjske tehnike. Vse naše zahteve po spremembi naj tehniko predlože svojim gospodom dekanom. Pravna uredba samo zato danes še ni izšla, ker ni soglasnosti med pravnimi dekanati. Predloge za šolarino je treba izročiti rektoratu. Ti doslej niso ministrstvu ničesar o tem predlagali. Na ministrstvu ni nerazpoloženja za rešenje tega vprašanja!

Vnela se je prava debata o vseh ostalih zahtevah delegacije. Gospod pomočnik je vedno ponavljal, da so *univerzitetne oblasti dolžne zahteve in želje študentov predložiti ministrstvu*. Obstojna tendenca, da gotovi ljudje tega namenoma ne marajo napraviti. Vse govornice

RATNA PSIHOZA

»Mir je u opasnosti! Mir je u opasnosti! Mir je u opasnosti!« Tu lozinko čujemo sa svih strana, ona se provlači kroz uvodne članke svih naših listova, kroz sve rezolucije svih mogućih skupova i sastanaka, kao da prolazimo kroz fantastičan ludački ples »miroljubivih« manijaka. U svakom gestu bilo koje vlade, »javno mrijenje« listova naslućuje »udar na svetski mir«, svaki novosklopljeni ugovor je, naravno, uperen protiv »vitalnih interesa« koje druge države. Kao da, s jedne strane, postoji blizu dve milijarde svetskih gradjana koji žele i zahtevaju mir a, s druge, nekoliko desetina tisuća članova raznih vlada koji spremaju rat.

Naravno, tako stvar ne stoji. I sasvim bez obzira na »odgovornost« (Italija je napala Abesiniju, takodje članicu Društva naroda, bez ikakve brige zbog »odgovornosti«), danas nema te vlade na svetu koja bi htela da izazove rat; bolje reći, koja bi *mogla* da izazove rat. Prvo, ma koliko se govorilo o naoružanju, danas nijedna zemlja nije toliko naoružana da bi sa sigurnošću, samo na osnovu tog naoružanja, mogla da reši kakav rat u svoju korist. Trebalo bi tu činjenicu upamtiti. Drugo, rat u Evropi se danas više ne može ograničiti na sukob medju dvema državama jer su interesi toliko izukršteni da je sasvim nemoguće pretpostaviti kako bi dva protivnika nesmetano mogla da »poravnaju svoje stare račune«. Treće: ko je danas čiji saveznik i prijatelj, a čiji neprijatelj? Stalno se govori o nekim »blokovima država«, o »dvojnim«, »trojnim« itakod dalje sporazumima, o raznim »antantama« i raznolikim drugim »prijateljskim grupacijama«. Takve pripovetke pružaju zahvalan material raznim »udruženjima prijatelja« i ligama ali u praksi od njih nema ni traga ni glasa. Naprimer: Lokarnski sporazum nesumnjivo izriče da se eventualan ulazak nemačkih trupa u Rajnsku oblast ima smatrati kao izazov na rat, ni manji ni više. U tom slučaju, Engleska ima da pruži svu oružanu pomoć Francuskoj. Danas, kada je Hitler ušao u Porajnje, Engleska već nije toliko ratoborna, i mi se pitamo: gde je ono »tradicionalno prijateljstvo« izmedju Francuske i Engleske o kojem postoji toliko lepih pripovedaka po našim čitankama za malu decu? Ili: naša je država poručila ogromna postrojenja za zeničku željezaru kod Krupa a ne u Vitkovicama, u Čehoslovačkoj iako su ponude obih preduzeća bile jednake. Zbog toga kilometarski članci u čehoslovačkoj štampi, ispočetka, čak, talas razočarenja i neraspoloženja. Sada, međjutim, na osnovu statističkih podataka čehoslovačko-jugoslovenskog trgovinskog bilansa, Čehoslovaci uvidjaju i priznaju da je Jugoslavija postupila potpuno pravilno, da drukčije nije ni mogla da postupi.

Moramo danas računati sa činjenicama koje se manifestuju u nečem drugom nego u »paktovima o nenapadanju«. Možemo mi biti protivnici velikog internacionalnog kapitala, možemo mi verovati u bajku da rat za sve velike

pa o montanistiki in filozofični uredbi je gospod pomočnik odločno demantiral.

Vsi delegati so danes prepričani, da so storili vse, kar je bilo v njihovi moči. Delegacija je razjasnila na merodajnih mestih položaj, v katerem se nahaja naš akademik. Zainteresirala je vsakogar za akademske stanovske interese. Razčistila je marsikatero nejasnost, ki je vladala med študenti. Prepričala se je tudi, da so mnoge govornice o velikih nevarnostih brez vsake podlage. Delegacija je videla nova pota za strokovno borbo, pota, ki se jih doslej akademiki niso posluževali v oni meri, kot bi bilo želeli, dasi so ravno ta pota edino pravilna, uspešna in legalna. Delo delegacije je bilo vseskozi pozitivno in upamole, da bo rodilo uspehe, ki si jih vsi tako zelo želimo.

kapitaliste znači dobar posao — ne smemo smetnuti s uma da danas u svim evropskim zemljama postoje velike investicije stranog, ne domaćeg, kapitala, ne smemo preći preko činjenice da Francuskoj nije u interesu da se uništi ili i samo oslabe nemačka industrijska preduzeća u kojima je zainteresovan i francuski kapital (naprimer baš u Rajnskoj oblasti: još 1923, ako se ne varamo, sastanak nemačkih i francuskih industrialaca koji rasmatraju pitanje saradnje).

Naravno, kao i na svim drugim poljima ljudskog rada, i ovde vlada haos, i ovde smo još vrlo daleko od racionalizacije o kojoj se danas toliko mnogo, i naivno, priča. Po našem mišljenju, baš je racionalizacija onaj spasonosni recept za izlazak iz »krize«, koji se traži toliko grčevito. Racionalizacija izmene dobara, racionalizacija podele dobara, racionalizacija medjunarodnog kapitala, racionalizacija medjunarodnog saobraćaja — jednom reći, racionalizacija medjunarodnih ljudskih odnosa. Ratio, rationis, genus femininum, latinska reč, znači razum, nije na odmet da se potsetimo. Taj razum, običan, svakodnevni, zdrav ljudski razum, njega bi opet trebalo uvesti kao konstantu u ljudske račune.

A to se neće postići nikakvim čudom. Nećemo doživeti, zaista vam kažem, da će velekapitalisti danas, kada štampana javnost na svim krajevima sveta uzvikuje kako je mir u opasnosti, da će oni danas pokazati neko nečuvno interesovanje za patnje nezaposlenih radnika; nego će oni reći: »ako, zbilja, postoji ratna opasnost, onda ću pokušati da to što imam očuvam po svaku cenu, ko zna šta će sutra doći.« Tako stvar izgleda i nikakve apelacije na »socialno osećanje« tu ne pomažu. Nego, mi treba da predjemo u pravu borbu za mir, a to na taj način što ćemo preskočiti prve stranice svih novina, one stranice gde se govori o ugroženom miru, pa se zadržati kod kratkih beležaka, negde u unutrašnjosti lista, gde se govori kako je, naprimer, zaključen trgovinski ugovor izmedju Jugoslavije i Nemačke; ili, kako su francuski bivši ratnici došli u Nemačku i onde bili srdačno dočekani od svojih bivših protivnika; ili, kako je ceo svet poslao ekspediciju za spasavanje nekoliko desetina »boljševika« koji su skapavali na nekoj ledenoj santi; itakod dalje.

Naoružanje nije uzrok, ono je posledica. Ono je posledica ratne psihoze. A ta psihoza se održava i raste zahvaljujući gromoglasnom čujanju »ugroženog mira«. Sasvim je nesumnjivo da na prosečnog čoveka poraznije utiču svakodnevni izveštaji o neizbrojivim »konferencijama za mir« nego izveštaji o naoružanju. Na tim konferencijama se ništa drugo i ne radi nego što je sadističkom nasladom i matematskom tačnošću izračunava dan i sat tobožnjeg novog »svetskog pokolja«. Ako neko smatra da takvi matematski računi deluju umirujuće na prosečnog Evropljanina, onda je ili lud ili »radi sa računom«. Mi smatramo da je tačno ovo drugo. Jer, ko inscenuje sve te pompezne dances macabres? Oni koji, po vlastitim izjavama, svесno rade na izazivanju svetske revolucije. To su današnji čuvari mira!!! Da više neće dugo, o tom nema sumnje jer »vidi se jasno da su to poslednji trzaji umno i telesno bolesnog čoveka koji sve svoje sile prikuplja za poslednji pokušaj da iz sebe izbaci svu preostalu žuč i otrov«. Samo, smrt bolesnika treba ubrzati.

Mi smo, dakle, protiv svih konferencija i kongresa za mir. Mi smo za zaključenje racionalnih trgovinskih ugovora.

Na večerji, ki jo je gospod ban priredil v torek dne 7. t. m. na čast g. Stojadinovića, je zadnji med drugim rekel tudi, da želi, da bi ga Slovenci ohranili v dobrem spominu.

MIMOGREDE

— 80 KOMUNISTOV

Gospod pomočnik prosvetnega ministra je delegaciji ljubljanskih akademikov izjavil, da je gospod rektor poslal prosvetnemu ministru brzojavko, v kateri pravi, da je 80 komunistov vdrlo na univerzo v Ljubljani, izzvalo nered in da je zato univerzo zaprl. Akademiki so se prepričali, da gospod rektor takšne brzojavke ni nikdar poslal. Mi le vprašamo, kdo pošilja takšne tendenčne vesti prosvetnemu ministru in v čigavem interesu je takšno poročanje?

SRČNA KULTURA

Pred 60. leti si je vzel življenje v Gorici dr. Karel Lavrič, velik narodni delavec in borec na Goriskem. Ob priliki njegove smrti je »Slovenec« priobčil napad na njega in list »Slovenec«, ki je primerno označil izgubo, ki jo pomeni dr. Lavričeva smrt za Slovence. Ne vemo, kaj je napolnilo sedanje urednike »Slovenca«, da so v koticu »Slovenec« pred 60. leti ponatisnili ta napad, vemo pa, da je tako ravnanje najblajše rečeno pomanjkanje srčne kulture.

SODELOVANJE IN ZAUPANJE

Gosp. rektor je na velikem zborovanju vseh akademikov omenil, da vlada v Ljubljani med akademiki in univerzitetno oblastjo tesno sodelovanje, ki bazira na zaupanju. V Beogradu pa, da kaj takega sploh ne obstoja. Vprašamo le, kdo je informiral akademike o novi tehnični uredbi, ko se je ta še izdelavala? Beograjski akademiki so že takrat, ko nova uredba še ni zagledala luči sveta, bili o njeni sestavi informirani in so proti njej tudi protestirali; ljubljanski akademiki pa o njej niso ničesar vedeli. Tako tesnega sodelovanja in zaupanja si še vnaprej želimo.

CELJANI SO DOBRI KRISTJANI!

V Celju bodo začeli v kratkem graditi novo cerkev. Med ljudstvom se pridno zbirajo prispevki, niti uhanj, prstani in broše se ne zavračajo. Da bo le cerkev stala! Ali je to kriza?

ČLOVEK — DER MENSCH

V Ljubljani se je ustavila nemška higienska razstava. Na plakatih je poleg naslova človek v oklepaju še pojasnilo der Mensch. Mogoče menijo razstavitelji, da se v sedemnajstih letih nismo mogli zopet privaditi svojega jezika?

OTOK BLEŠKI — KINC NEBESKI!

Na Bledu so prejšnji teden našli politični kamen modrosti. Vsi naši aktivni in pasivni politiki so takoj odpotovali tja, da si ga skušajo osvojiti. Ker pa to ni bilo mogoče, so si ga po medsebojnem dogovoru razdelili: nekaj so ga dobili aktivni, nekaj pasivni.

ODLIKOVANJA

Onomad su, zbog velikih zasluga za Jugoslaviju, bili odlikovani proizvođači čuvenih kranjskih i drugih »klobasa«. A 8 aprila je gospodin ban Dravske banovine predao odlikovanja petorici sveštenika. U ime odlikovanih je zahvalio visoki crkveni dostojanstvenik gospodin Nadrah, koji je, izmedju ostalog, rekao:

»Mi, katolički sveštenici, volimo Jugoslaviju i molimo se Bogu za nju; spremni smo da sve svoje snage žrtvuemo u to da bi bila tako uređena i da bi se njome tako upravljalo kako bi mogli biti u njoj zadovoljni i srećni svi državljani koji su dobre volje.«

Već da su pri ovim rečima svi prisutni imali suze ganuća u očima.

Gospodin Nadrah je, dalje, rekao:

»Ali, mi katolički sveštenici ne poznajemo vizantinsku privitynost (?) i, ako bi ikada došla vlada — da nas Bog sačuva, — koja bi htela katoličkoj crkvi da veže noge i ruke, bili bismo toliko jaki da bismo sa sv. Petrom izjavili kako »Boga treba više slušati nego ljude« — i po toj izjavi se i upravljali u svom delovanju.«

Već da je pri ovim rečima svim prisutnim u očima zaiskrio oganj hrišćanske odlučnosti.

PREVIDNA NAGLICA

Kmečka zveza objavlja v »Slovenec« z dne 11. aprila pripravljalnim odborom te zveze poziv. Radi obširnosti poziva prinašamo samo mastno tiskane fragmente:

»Požurite z vlaganjem pravil za krajevne Kmečke zveze! Ustanovljajte tudi okrajne odbore Kmečke zveze! Pospešite ustanovne občne zbornice!«

Le hitro pod streho, da vas ne preseneti nenaden deževni val z vzhodnega Balkana!